

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองเกษตรกร เรื่อง รถไถทางการเกษตรให้มีกฎหมายควบคุม¹

ภณ ตันติวิจิตรเวช²

จากการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองเกษตรกรเรื่องรถไถทางการเกษตรให้มีกฎหมายควบคุม พบว่าในกรณีของรถไถนั้นตามที่กล่าวมา ไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองเกษตรกรแต่อย่างใด ซึ่งการที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครองเกษตรกรเรื่องรถไถนั้นขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในด้านกฎหมายอื่นๆ มีการคุ้มครองเกษตรกรต่าง ๆ มากมาย ซึ่งการไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองในส่วนจากรถไถนี้ ขัดต่อบทบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในด้านความเสมอภาคกันของกฎหมาย โดยตามกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นบุคคลจะต้องเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และจากที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นปัญหาที่เกษตรกรได้รับความคุ้มครองในกรณีของรถไถตั้งแต่การทำสัญญา, การบอกเลิกสัญญา, การแจ้งการขายทอดตลาด, การประมูลการขายทอดตลาดที่เหมาะสม, กระบวนการพิจารณาของศาล, ตลอดจนกลุ่มเกษตรกรที่ถูกบังคับคดีโดยการขายทอดตลาดกรณีของรถไถ

ซึ่งปัจจุบันจากสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันในช่วงปี พ.ศ. 2566 - 2567 ตลาดรถยนต์มือหนึ่งและรถยนต์มือสองในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายอย่างมาก โดยมีจำนวนรถประเภทต่างๆ ที่ถูกสถาบันการเงินยึดประมาณ 250,000 - 300,000 คัน โดยรถประเภทต่างๆ ที่ถูกขายทอดตลาดนั้นมีประเภทของรถไถ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ทางการเกษตรของเกษตรกรไทยด้วย โดยการประมูลรถไถนี้มีแนวโน้มค่อนข้างสูงกว่าปกติที่ผ่านมา ซึ่งสาเหตุหลักเป็นสาเหตุของปัญหาทางเศรษฐกิจพืชผลทางการเกษตรต่ำ, ทำให้รายได้เกษตรกรไม่พอสำหรับการผ่อนชำระค่าของรถไถเมื่อเกษตรกรไม่สามารถผ่อนชำระค่ารถได้ตามสัญญา ส่งผลทำให้รถไถของเกษตรกรถูกสถาบันทางการเงินผู้ให้สินเชื่อและบริการ ดำเนินการยึดรถไถหรือนำรถไถไปขายหรือประมูลขายที่ไม่เหมาะสมเกษตรกร ไม่มีโอกาสได้คัดค้านราคาที่ไม่เป็นธรรมเกษตรกรไม่มีโอกาสได้รู้ว่ารถไถขายทอดตลาดวันไหนที่ไหนขายอย่างไร หรือ บางกรณีสถาบันทางการเงินที่ให้บริการด้านสินเชื่อ ก็ดำเนินการขายรถไถลักษณะที่เป็นการขายกันเองซึ่งเป็นการฮั้วราคากัน ทำให้รถไถขายได้ในราคาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งไม่เป็นธรรมกับเกษตรกรแต่อย่างใด เมื่อคดีขึ้นสู่กระบวนการพิจารณา

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองเกษตรกรเรื่องรถไถทางการเกษตรให้มีกฎหมายควบคุม โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ชนิผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑา วงศ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์รัล เล็งวิทยา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดอำนาจเจริญ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คดีของศาลก็มีเพียงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะสัญญา, ลักษณะเช่าซื้อ, ลักษณะค้ำประกัน, พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เท่านั้นที่คุ้มครองเกษตรกรโดยกฎหมายเพียงเท่านี้ไม่สามารถคุ้มครองเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรมได้เพียงพอเป็นเหตุให้ศาลมีคำพิพากษาให้เกษตรกรไทยทั้งกรณีผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน จำต้องรับผิดชอบหนี้ส่วนต่างอันเป็นค่าขาดราคาของรถไถเป็นจำนวนมาก เกษตรกรจำต้องถูกบังคับคดีในที่ดินและทรัพย์สินของตนเองอย่างไม่เป็นธรรม

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงได้สนใจศึกษาและหามาตรการทางกฎหมายคุ้มครองเกษตรกรเรื่องรถไถให้มีกฎหมายควบคุม³ โดยมีมาตรการ ดังนี้

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาประการที่หนึ่งปัญหาการบอกเลิกสัญญาและการยึดรถไถ

เนื่องจากรถไถไม่มีกฎหมายควบคุมโดยสัญญา ส่งผลเมื่อเกษตรกรผิดนัด ในกรณีเกษตรกรผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อเพียง 2 งวด ผู้ประกอบการก็บอกเลิกสัญญาได้ตามกฎหมาย เป็นผลให้เกษตรกรนั้นมีโอกาสผิดนัดได้ตลอดเวลาส่งผลเสีย ทำให้รถไถ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเกษตรถูกยึดซึ่งผิดกับการเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ซึ่งมีกฎหมายควบคุมโดยสัญญาซึ่งในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัด 3 งวดติดต่อกัน ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นสถาบันทางการเงินก็จะบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ได้ ดังนั้น เพื่อให้เกิดมาตรการทางกฎหมายกับเกษตรกร ในกรณีของรถไถ รัฐจึงต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญากรณีรถไถของเกษตรกรให้สามารถผิดนัดได้ 3 งวดติดต่อกันจึงจะสามารถบอกเลิกสัญญาได้ หรือการบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าสู่การครอบครองรถไถ สถาบันทางการเงินหรือผู้ให้เช่าซื้อ จะต้องให้ผ่านฤดูกาลเก็บเกี่ยวนาข้าว หรือพืชทางการเกษตรก่อน จึงจะสามารถกลับเข้าครอบครองรถไถได้ เป็นต้น

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาประการที่สองไม่มีการแจ้งการขายทอดตลาดรถไถแก่เกษตรกร

เนื่องจากภายหลังจากที่สถาบันการเงินผู้ให้เช่าสินเชื่อเกี่ยวกับรถไถ เมื่อดำเนินการยึดรถไถของเกษตรกรกลับสู่การครอบครองแล้ว ในการแจ้งให้เกษตรกรในฐานะผู้เช่าซื้อ หรือในฐานะผู้ค้ำประกัน ไม่มีกฎหมายระบุให้แจ้งขายทอดตลาดรถไถแก่เกษตรกร และไม่มีกฎหมายบังคับให้แจ้งการไถถอน หรือแจ้งวัน เวลา ประกาศขายทอดตลาดแต่อย่างใด ส่งผลเสียให้เกษตรกรหมดสิทธิซื้อทรัพย์สินเป็นรถไถคืน หรือไม่มีสิทธิคำนวณราคาการขายรถไถแต่อย่างใด ซึ่งในส่วนนี้ไม่เป็นธรรมแก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาประการที่สามปัญหาคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันในส่วนรถไถ

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาประการที่สามปัญหาคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันในส่วนรถไถ

เนื่องจากปัญหาไม่มีกฎหมายคุ้มครองเมื่อเกษตรกรคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันในส่วนรถไถก่อนให้เกิดความธรรมกล่าวคือเมื่อเกษตรกรการบังคับคดีในส่วนรถไถ รัฐไม่มี

³ <https://www.sanook.com/auto/92371/> ค้นคว้าเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2568

กฎหมายใดเลยที่คุ้มครองเกษตรกร เมื่อเกษตรกรถูกผู้ให้บริการสินเชื่อด้านรถไถบังคับคดีแล้ว เกษตรกรหมดอำนาจการต่อรองกับผู้ให้สินเชื่อซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ดังนั้น เห็นว่าการบังคับคดีไม่เป็นธรรมแก่เกษตรกร รัฐควรจัดให้มีหน่วยงานอื่นมาดูแลเกษตรกรด้วย เช่น เกษตรอำเภอควรเข้ามามีบทบาทด้านการไกล่เกลี่ยหรือมีกฎหมายให้ก่อนบังคับคดีลูกหนี้เกษตรกรในกลุ่มของรถไถต้องแจ้งเกษตรกรอำเภอก่อน จึงจะดำเนินการบังคับคดีได้ หรือให้ทางเกษตรอำเภอมีบทบาทเข้ามาไกล่เกลี่ยหรือเกี่ยวข้องกับลูกหนี้ในกลุ่มนี้ในชั้นบังคับคดีแล้ว หรือมีกฎหมายให้ หรือมีกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีในการบังคับให้กรณีลูกหนี้ซึ่งเป็นเกษตรกรถูกบังคับคดีสามารถบังคับให้เจ้าหนี้ต้องมาไกล่เกลี่ยทุกกรณี มิฉะนั้นจะไม่มี การประชาสัมพันธ์ลูกหนี้ซึ่งเป็นเกษตรกรกรณีรถไถ เพราะหากไม่คุ้มครองเกษตรกรในส่วนนี้ ที่ดินของ เกษตรกรก็จะถูกบังคับคดี และมีผลเสียทำให้เกษตรกรเสียที่ดินทำกินโดยง่าย

ปัญหาประการที่สี่ คือ ปัญหาประการที่สี่ปัญหาการกำหนดราคาขั้นต่ำขายทรัพย์สินของเกษตรกร ในส่วนรถไถของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ผลเสียของปัญหานี้เนื่องจากว่าโดยปกติเจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดราคาประเมินที่ดินตามราคา ประเมินของกรมธนารักษ์ ซึ่งราคาประเมินนั้นจะเป็นราคาประเมินที่ต่ำกว่าราคาขายที่ดินตามท้องตลาด ทั่วไป ส่งผลเสียให้เกษตรกรถูกประเมินที่ดินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดินตามราคาประเมิน ของสำนักงานที่ดินและกรมธนารักษ์ ซึ่งบางครั้งราคาประเมินที่ดินนั้นไม่เป็นไปตามยอดหนี้ตามคำ พิพากษาส่งผลให้เกษตรกร เมื่อถูกบังคับคดีแล้ว ก็ยังเป็นหนี้สถาบันทางการเงินอยู่ แต่ทั้งนี้ควรออก กฎหมายให้ในกรณีทรัพย์สินของเกษตรกรที่ถูกเจ้าพนักงานประเมินเฉพาะในส่วนของที่ดินเปล่าควร กำหนดให้มีราคาประเมินที่ดิน 20-30 เปอร์เซ็นต์หรือประเมินทรัพย์สินคุ้มครองเกษตรกรให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิด ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร

จากปัญหาดังกล่าวทั้ง 4 ประการ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้สนใจจะศึกษาเพื่อหามาตรการใน การคุ้มครองเกษตรกรให้เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และให้เกิดความเป็นธรรมกับเกษตรกร เพื่อหา มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองเกษตรกรในเรื่องของการเข้าซื้อรถไถทางการเกษตร ตลอดจนช่วยเหลือ เกษตรกรให้มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือหรือหามาตรการให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐเข้ามา ช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีหากเกษตรกรถูกบังคับคดีในกรณีเข้าซื้อรถไถ เพื่อให้เกษตรกรได้รับความ เป็นธรรมสูงสุด

จากประเด็นปัญหาทั้งสี่ประการ ผู้ศึกษาจึงสรุปได้ว่า ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทาง กฎหมายคุ้มครองเกษตรกรเรื่องรถไถทางการเกษตรให้มีกฎหมายควบคุม และจากการศึกษาทั้งหมดผู้ศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาประการที่หนึ่งปัญหาการบอกเลิกสัญญาและการยึดรถไถ
 - 1.1 ผู้ศึกษาเห็นว่า จึงเห็นสมควรสร้างมาตรการในทางกฎหมายให้นำประกาศคณะกรรมการ ว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2561 ข้อ จ. (4) ระบุว่า (4) ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสามงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อหนังสือบอก

กล่าวให้ผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้นภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

สร้างมาตรการไว้ในกรณีเช่าซื้อรถไถเพื่อการเกษตร นำเอาประกาศคณะกรรมการว่าด้วย สัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2561 เพิ่มคำนิยาม จากเดิมที่มีแต่รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เพิ่มเป็นมีรถไถ ในคำนิยามของประกาศด้วย และนำเอา ข้อ จ. (4) ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดตามงวดคิด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อมีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้นภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้มาใช้กับรถไถซึ่งเป็นอุปกรณ์ทางการเกษตรด้วย

1.2 จึงเห็นสมควรสร้างมาตรการในทางกฎหมายให้นำพระราชบัญญัติเช่าที่ดินเพื่อทำการ เกษตรกรรม พ.ศ.2562 มาตรา 39 ที่บัญญัติไว้ว่า ถ้าการเช่ามาสิ้นสุดลงก่อนครบกำหนดเมื่อผู้เช่ามาได้ลงมือทำประโยชน์ในนาโดยสุจริตก่อนหน้านั้นแล้ว ให้ผู้เช่ามามีสิทธิในนานั้นต่อไปจนกว่าจะเสร็จการเก็บเกี่ยวแล้ว แต่ต้องเสียค่าเช่าตามส่วนมาใช้ในการเช่าซื้อรถไถทางการเกษตร ในกรณีเกษตรกรผิดนัดไม่ชำระหนี้ในส่วนรถไถ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ทางการเกษตร สถาบันทางการเงินหรือผู้ให้เช่าซื้อ จะต้องกำหนดเวลาให้เกษตรกรทำการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรก่อน ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะสามารถกลับเข้าครอบครองรถไถและกรณีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ.2562 มาตรา 17 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวคุ้มครองเกษตรกร ที่กำหนดระยะเวลาบังคับแจ้งการไถ่ถอนก่อนวันครบกำหนดเวลาไถไม่น้อยกว่าสามเดือนแต่ไม่มากกว่าหกเดือน กล่าวคือซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้จะสอดคล้องกับการคุ้มครองเกษตรกรเหมือนกับกรณีการเช่าที่ดินทางการเกษตร ที่กำหนดไว้ในส่วนของดังนั้นในกรณีของเกษตรกรเช่าซื้อรถไถเพื่อการเกษตร หากผู้ให้เช่าซื้อจะครอบครองรถไถ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเกษตรจะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรก่อนตามเวลาโดยสมควร ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะสามารถบอกเลิกสัญญา และกลับเข้าครอบครองรถไถเพื่อการเกษตรได้ เป็นต้น

2. ปัญหาประการที่สอง ไม่มีการแจ้งการขายทอดตลาดรถไถแก่เกษตรกร ผู้ศึกษาเห็นว่า ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหามิให้มีการแจ้งการขายทอดตลาดรถไถแก่เกษตรกรในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการการเอารัดเอาเปรียบของผู้ประกอบธุรกิจแก่เกษตรกร และเพื่อให้เกษตรกรมีสิทธิ์ซื้อรถไถ โดยการไถ่ถอนรถไถคืน และยังเป็นการช่วยป้องกันให้การดำเนินการขายรถไถในราคาที่เหมาะสม

4.2 ให้รัฐสร้างมาตรการให้มีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ช่วยเหลือเกษตรกรโดยการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ช่วยเหลือเกษตรกรดูแลหลักเกณฑ์การแจ้งการขายทอดตลาดรถไถของเกษตรกร โดยให้มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาขายทอดตลาดของรถไถเพื่อการเกษตร เพื่อคุ้มครองการเกษตรในกลุ่มรถไถและคุ้มครองผู้บริโภคที่อาจถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบธุรกิจ

4.3 จึงเห็นสมควรนำเอาพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 โดยกำหนดรายละเอียดแห่งความคุ้มครองตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่ารถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2561 เพิ่มคำนิยามจากเดิมที่มีแต่รถยนต์ และรถจักรยานยนต์เพิ่มเป็นมีรถไถ ในคำนิยามของประกาศด้วย และนำเอา ประการข้อที่ (5) เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงไม่ว่ากรณีใด ๆ และผู้ให้เช่าซื้อได้กลับเข้าครอบครองรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ ทำให้เช่าซื้อ ทั้งนี้ก่อนนำรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ออกขายโดยวิธีประมูลหรือ วิธีขายทอดตลาดที่เหมาะสม ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ก. ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อในส่วนของรถไถของเกษตรกรทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันเพื่อให้ผู้เช่าซื้อในส่วนของรถไถของเกษตรกรใช้สิทธิซื้อก่อนได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในส่วนของรถไถของเกษตรกรตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (10) แต่ถ้าผู้เช่าซื้อไม่ใช้สิทธิดังกล่าวภายในระยะเวลานั้นให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งผู้ค้าประกันทราบเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่สิ้นระยะเวลาการใช้สิทธิของผู้เช่าซื้อเพื่อให้ผู้ค้าประกันใช้สิทธินั้น โดยให้ผู้ค้าประกันได้รับสิทธิเช่นเดียวกับผู้เช่าซื้อกรณีผู้ให้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่งผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุของการไม่ได้แจ้งแก่ผู้เช่าซื้อหรือผู้ค้าประกันแล้วแต่กรณี

ข. ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันในส่วนของรถไถของเกษตรกร (ถ้ามี) ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า เจ็ดวันก่อนวันประมูลหรือวันขายทอดตลาด ทั้งนี้ ในหนังสือแจ้งอย่างน้อยต้องระบุชื่อผู้ทำการขายวันและสถานที่ที่ทำการขายในแต่ละครั้งไว้ในหนังสือฉบับเดียวกันก็ได้

3. ปัญหาคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันในส่วนรถไถ ผู้ศึกษาเห็นว่า

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ พบว่าแม้ปัจจุบันประเทศไทยรัฐจะมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับการบังคับคดีในเรื่องการบังคับคดีก็ตามแต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันในส่วนรถไถ ทำให้บางครั้งเกษตรกรถูกบังคับคดีที่ดินในกรณีรถไถทางการเกษตรไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาเป็นสื่อกลางในการช่วยเหลือเกษตรกรคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันในส่วนรถไถโดยการไม่มีสื่อกลางดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีการคุ้มครองโดยเท่าเทียมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 27 วรรค 2 และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยประกอบกับการศึกษาทฤษฎีในการคุ้มครองเกษตรกรทางการเกษตรทางกฎหมายตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 และทฤษฎีความเหลื่อมล้ำ พบว่าการคุ้มครองทางกฎหมาย บุคคลต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิหรือเสรีภาพใดก็ตาม เน้นความเสมอภาค และห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแก่บุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้มีอำนาจและทรัพยากรกับผู้ยากจน หรือกลุ่มเปราะบาง

ซึ่งหลักการไม่มีกฎหมายคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันในส่วนรถไฟแต่อย่างใด ผิดกับทางด้านอื่นโดยจากการศึกษาก็พบในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตร พ.ศ.2524 โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2559 ฉบับที่ 2 โดยกฎหมายดังกล่าวการคุ้มครองเกษตรกรและมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและความมั่นคงให้กับเกษตรกรผู้เช่าที่ดิน โดยกำหนดอัตราค่าเช่าขั้นสูงและระยะเวลาการเช่าที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากผู้ให้เช่า ซึ่งกฎหมายนั้นคุ้มครองเกษตรกรเกี่ยวกับการควบคุมการเช่าที่ดินและการส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และในกรณีที่มีข้อพิพาทกรณีกรรมกร อชก. คอยช่วยวางระเบียบการกำหนดค่าเช่าขั้นสูง,พิจารณาการเช่าการเก็บค่าเช่าตลอดจนระยะเวลาเช่า ,เจรจาไกล่เกลี่ยในกรณีมีปัญหาเรื่องค่าเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรแต่การคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันในส่วนรถไฟ

4.ปัญหาประการที่สี่ คือ ปัญหาประการที่สี่ปัญหาการกำหนดราคาขั้นต่ำขายทรัพย์สินของเกษตรกรในส่วนรถไฟของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ผลจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ พบว่าแม้ปัจจุบันประเทศไทยรัฐจะมีการออกระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดราคาขั้นต่ำของกรรมบังคับคดีก็ตาม แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาการกำหนดราคาขั้นต่ำขายทรัพย์สินของเกษตรกรในส่วนรถไฟของเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยการกำหนดราคาประเมินของกรรมบังคับคตินั้น เป็นการกำหนดตามราคาประเมินของราชการ (กรมธนารักษ์) ซึ่งราคาประเมินที่ดินส่วนใหญ่ของเกษตรกรนั้นเป็นราคาประเมินที่ต่ำกว่าราคาขายทอดตลาด ทำให้บางครั้งเกษตรกรถูกบังคับคดีที่ดินในกรณีรถไฟทางการเกษตรแล้ว ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ แต่การกำหนดราคาขั้นต่ำขายทรัพย์สินของเกษตรกรในส่วนรถไฟของเจ้าพนักงานบังคับคดีส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับรถไฟทางการเกษตรนั้น ไม่มีหน่วยงานของรัฐมาดูแลในส่วนนี้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการกำหนดราคาขั้นต่ำขายทรัพย์สินของเกษตรกรในส่วนรถไฟของเจ้าพนักงานบังคับคดีในทุกกรณี ซึ่งการไม่มีบทบัญญัตินั้นขัดต่อแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้มีการรับรองสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองไว้ เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินเสรีภาพในการแสดงความเห็น ในการทำสัญญาและการประกอบอาชีพ รัฐจะต้องเคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองอันเป็น องค์ประกอบของรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งทำให้รัฐ มีอำนาจจำกัด โดยต้องยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด กล่าวคือกรณีที่รัฐจะล่วงล้ำสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ต้องมีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้

ทั้งนี้การรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น สอดคล้องกับปญญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 17ซึ่งกำหนดว่า “(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเอง เช่นเดียวกับหรือโดยร่วมกับผู้อื่น (2) บุคคลใด ๆ จะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้”

เนื่องจากการบังคับคดีเป็นการบังคับชำระหนี้ เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ส่งผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของ บุคคล ซึ่งเป็นหนึ่งในสิทธิที่รัฐธรรมนูญและปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองไว้ ดังนั้นแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะให้สิทธิในการกระทำดังกล่าวได้ก็ตาม แต่การดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญและปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาการกำหนดราคาขายทอดตลาดเป็นปัญหามากเนื่องจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดินของเกษตรกรกู้ยืมครองเกษตรกรเรือรถไถให้มีกฎหมายควบคุม ซึ่งบางครั้งราคาประเมินที่ดินนั้นไม่เป็นไปตามยอดหนี้ตามคำพิพากษาส่งผลให้เกษตรกร เมื่อถูกบังคับคดีแล้ว ก็ยังเป็นหนี้สถาบันทางการเงิน

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าลำพังการใช้ราคาประเมินของกรมธนารักษ์ในการกำหนดราคาขายทอดตลาดประกอบกับดุลยพินิจในบางครั้งในการกำหนดเพิ่มราคาทรัพย์สินของเกษตรกรนั้นไม่เพียงพอ

โดยจากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกำหนดราคาขึ้นด้าขายทรัพย์สินของเกษตรกรในส่วนรถไถของเจ้าพนักงานบังคับคดีในประเทศไทยและต่างประเทศนั้นปัจจุบันไม่มีกฎหมายใดที่ชัดเจนให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีที่สามารถเพิ่มหรือกำหนดราคาประเมินที่ดินของเกษตรกรในส่วนนี้ ดังนั้นปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่สำคัญมากซึ่งสมควรได้รับการแก้ปัญหาเพื่อคุ้มครองเกษตรกรในกรณีรถไถดังกล่าว

ผู้เขียนเห็นสมควรกำหนดมาตรการควรรอกกฎหมายเฉพาะให้ในกรณีทรัพย์สินของเกษตรกรที่ถูกเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึด ในกรณีของเกษตรกรผลิตสัญญาเกี่ยวกับรถไถ โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องประเมินราคาที่ดินประเมินเฉพาะในส่วนของที่ดินเปล่าหรือที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของเกษตรกรกำหนดให้มีราคาประเมินที่ดินเพิ่มขึ้น 20-30 เปอร์เซ็นต์ทุกกรณีประเมินทรัพย์สินคุ้มครองเกษตรกรให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาประการที่หนึ่ง การบอกเลิกสัญญาและการยึดรถไถในประเทศไทยรถไถซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญทางการเกษตร ไม่มีกฎหมายควบคุมส่งผลเมื่อเกษตรกรผิดนัดเช่าซื้อ กรณีรถไถ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ทางการเกษตร เพียง 1 งวด ข้อตกลงแห่งสัญญา และหลักการว่าด้วยสัญญา หรือเพียง 2 งวดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 573 ผู้ประกอบการก็บอกเลิกสัญญาได้

จึงเห็นสมควรสร้างมาตรการในทางกฎหมายให้นำประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2561 ข้อ จ.(4) ระบุว่า (4) ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้นภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

- สร้างมาตรการไว้ในกรณีเช่าซื้อรถไถเพื่อการเกษตร นำเอาประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2561 เพิ่มคำนิยามจากเดิมที่มีแต่รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เพิ่มเป็นมีรถไถ ในคำนิยามของประกาศด้วย และนำเอา ข้อ จ. (4) ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อมีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้นภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ มาใช้กับรถไถซึ่งเป็นอุปกรณ์ทางการเกษตรด้วย

- สร้างมาตรการในทางกฎหมาย หากผู้ให้เช่าซื้อจะครอบครองรถไถ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเกษตรจะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรก่อนตามเวลาโดยสมควร ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะสามารถบอกเลิกสัญญา และกลับเข้าครอบครองรถไถได้ เป็นต้น

ปัญหาประการที่สอง ไม่มีการแจ้งการขายทอดตลาดรถไถแก่เกษตรกร

เมื่อผู้ให้เช่าซื้อดำเนินการบอกเลิกสัญญาและยึดรถไถของเกษตรกรกลับสู่การครอบครองทรัพย์สินตามกฎหมายแล้ว ในการแจ้งการขายทอดตลาดของกรณีรถไถไม่มีกฎหมายระบุให้ผู้ให้เช่าซื้อแจ้งผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน เกี่ยวกับการแจ้งไถถอนรถไถซึ่งเป็นทรัพย์สินทางการเกษตร หรือ แจ้งวัน เวลา ประกาศขายทอดตลาด หรือ กำหนดการประมูลรถไถอย่างเหมาะสมแต่อย่างใด ส่งผลเสียให้เกษตรกรหมดสิทธิซื้อทรัพย์สินเป็นรถไถคืน หรือ ไม่มีสิทธิ์คำนวณราคาการขายรถไถ แต่อย่างใด ซึ่งในส่วนนี้ไม่เป็นธรรมแก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก

จึงเห็นสมควรนำเอาประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2561 เพิ่มคำนิยามจากเดิมที่มีแต่รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เพิ่มเป็นมีรถไถ ในคำนิยามของประกาศด้วย และนำเอา ประกาศข้อที่ (5) เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงไม่ว่ากรณีใด ๆ และผู้ให้เช่าซื้อได้กลับเข้าครอบครองรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่ให้เช่าซื้อทั้งนี้ก่อนนำรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ออกขายโดยวิธีประมูลหรือ วิธีขายทอดตลาดที่เหมาะสม ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหน้าที่ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ก.ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า

เจ็ดวันเพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อก่อนได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (10) แต่ถ้าผู้เช่าซื้อไม่ใช่สิทธิดังกล่าวภายในระยะเวลานั้นให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งผู้ค้ำประกันทราบเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่สิ้นสุดระยะเวลาการใช้สิทธิของผู้เช่าซื้อเพื่อให้ผู้ค้ำประกันใช้สิทธินั้น โดยให้ผู้ค้ำประกันได้รับสิทธิเช่นเดียวกับผู้เช่าซื้อกรณีผู้ให้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่งผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุของการไม่ได้แจ้งแก่ผู้เช่าซื้อหรือผู้ค้ำประกันแล้วแต่กรณี

ข. ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันประมูลหรือวันขายทอดตลาด ทั้งนี้ ในหนังสือแจ้งอย่างน้อยต้องระบุชื่อผู้ทำการขายวันและสถานที่ที่ทำการขายในแต่ละครั้งไว้ในหนังสือฉบับเดียวกันก็ได้

โดยการนำเอาประกาศนี้มาบังคับใช้แก่การขายทอดตลาดรถไฟด้วย

ปัญหาประการที่สาม การคุ้มครองเกษตรกรการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันในส่วนรถไฟ

เมื่อเกษตรกรถูกผู้ให้บริการสินเชื่อด้านรถไฟบังคับคดีแล้ว เห็นว่าการบังคับคดีไม่เป็นธรรมแก่เกษตรกร

โดยการกำหนดราคาประเมินของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เป็นการกำหนดตามราคาประเมินของราชการ (กรมธนารักษ์) ซึ่งราคาประเมินที่ดินส่วนใหญ่ของเกษตรกรนั้นเป็นราคาประเมินที่ต่ำกว่าราคาขายทอดตลาด ทำให้บางครั้งเกษตรกรถูกบังคับคดีที่ดินในกรณีรถไฟทางการเกษตรแล้ว ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ และการบังคับคดีส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับรถไฟทางการเกษตรนั้น ไม่มีหน่วยงานของรัฐมาดูแลในส่วนนี้

จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรการ คือรัฐควรออกกฎหมายให้มีหน่วยงานของรัฐเข้ามากำกับควบคุมดูแลเกษตรกรด้านการบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันในส่วนรถไฟ โดยหากมีการบังคับคดีบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันในส่วนรถไฟ โดยหากเกษตรกรถูกบังคับคดีในส่วนรถไฟแล้ว เกษตรกรสมควรเข้ามามีบทบาทด้านการไกล่เกลี่ยกล่าวคือ มีกฎหมายให้อำนาจให้เกษตรกรอำเภอ หรือเกษตรกรจังหวัดมีอำนาจการช่วยเหลือเกษตรกรในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และมีกฎหมายระบุให้คือ ผู้ให้เช่าซื้อไม่เจรจาไกล่เกลี่ยเกษตรกรชั้นบังคับคดีก็จะไม่มีการขายทอดตลาดที่ดินของเกษตรกรจนกว่าจะได้มีการเจรจาไกล่เกลี่ย เป็นต้น

กรณีการเจรจาไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดีของเกษตรกรในกรณีรถไฟ จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรการ หรือมีกฎหมายให้ หรือมีกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีในการบังคับให้กรณีลูกหนี้ซึ่งเป็นเกษตรกรถูกบังคับคดีสามารถบังคับให้เจ้าหนี้ต้องมาไกล่เกลี่ยทุกกรณีจะนั้นจะไม่มีการประกาศขายทรัพย์สินลูกหนี้ซึ่งเป็นเกษตรกรกรณีรถไฟ

ปัญหาประการที่สี่ การกำหนดราคาขั้นต่ำขายทรัพย์สินของเกษตรกรในส่วนรถไฟของเจ้าพนักงานบังคับคดี

เนื่องจากว่าโดยปกติเจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดราคาประเมินที่ดินตามราคาประเมินของกรมธนารักษ์ ซึ่งราคาประเมินนั้นจะเป็นราคาประเมินที่ต่ำกว่าราคาขายที่ดินตามท้องตลาดทั่วไป ถึงแม้จะมีระเบียบที่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดราคาประเมินได้ตามดุลยพินิจโดยดูจากพื้นที่ของแต่ละจังหวัดให้สูงได้

จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาการกำหนดราคาขายทอดตลาดเป็นปัญหามากเนื่องจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดินของเกษตรกรซึ่งบางครั้งราคาประเมินที่ดินนั้น ทุกรายเป็นราคาประเมินที่

เป็นไปตามกรรมนารักษ์ ซึ่งเป็นราคาประเมินที่ต่ำ เกษตรกรเสียเปรียบ และราคาประเมินไม่เป็นไปตามยอดหนี้ตามคำพิพากษาส่งผลให้เกษตรกร เมื่อถูกบังคับคดีแล้ว ก็ยังเป็นหนี้สถาบันทางการเงินอยู่

จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรการการออกกฎหมายเฉพาะให้ในกรณีทรัพย์สินของเกษตรกร กรณีรถไฟทางการเกษตร ที่ถูกเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึด ในกรณีของเกษตรกรผิดสัญญาเกี่ยวกับรถไฟ โดยกำหนดบังคับให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องประเมินราคาที่ดินประเมินเฉพาะในส่วนของที่ดินเปล่า หรือที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของเกษตรกรควรกำหนดให้มีราคาประเมินที่ดินเพิ่มขึ้น 20-30 เปอร์เซ็นต์ทุกกรณี โดยการประเมินนี้เป็นการประเมินทรัพย์สินคุ้มครองเกษตรกรให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

- บทความ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.opsmoac.go.th ค้นคว้าวันที่ 24 มีนาคม 2568
- ความมุ่งหมายและคำอธิบายรายมาตรา ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 หน้า 41-42
- สุภัทร คำมุงคุณ สิ่งพิมพ์ ร้อยเรื่องเมืองไทย สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- เสนีย์ ปราโมช ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 ภาค 1-2
- คณิต ณ นคร กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน 2543 หน้า 48)
- นางวิลาสสินีสิทธิ โสภณ วิทยากรเชี่ยวชาญกลุ่มงานกฎหมาย 3 สำนักกฎหมาย บทความทางกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6
- มานะ ทิพยากรณ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2512) หน้า 20
- สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), น.89.
- พิพัฒน์จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2533), น.706.
- รัตนา สุภจตุรัส, รัตนา สุภจตุรัส ปัญหากฎหมายในการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่บุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.63.